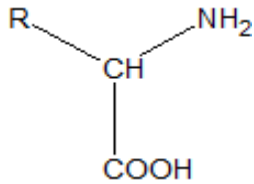

Valgud

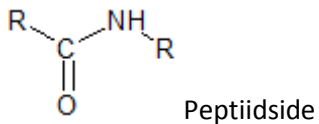
Liina-Liis Nõmm

Mis on valgud?

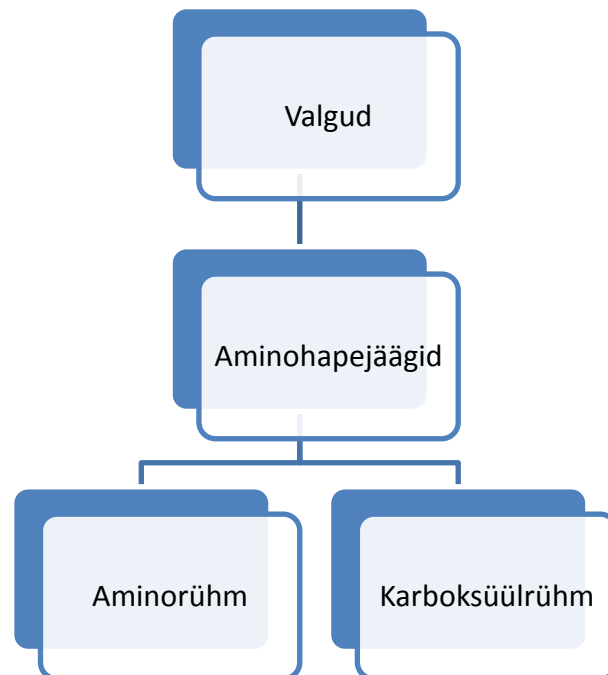
Valgud on polüpeptiidid, mis koosnevad aminohappejääkidest. Aminohappejäägid omakorda koosnevad aminorühmas ja karboksüülrühmast.

- Valkude koostises on 20 erinevat kodeeritud aminohapet
- Kõik kodeeritavad aminohapped on **α -aminohapped**
- Valkude süntees toimub ribosoomides
- Lahustuvad väga hästi vees
- Aminohapped on omavahel ühendatud peptiidsidemetega

- Ainult kindla ruumilise struktuuriga valgul on elusrakule vajalikud keemilised omadused

Milliseid valke on olemas?

On olemas:

- Lihtvalgud mis koosnevad ainult aminohappest
- Liitvalgud kus on ka lisaks mittevalgulist osa

Milliseid valgustruktuure on olemas?

1. Primaarstruktuur
2. Sekundaarstruktuur
3. Tertsiaalstruktuur
4. Kvaternaarstruktuur

Milliseid sidemeid võib valgus leida?

Valgus on:

- Vesinikside
- Hüdrofoobne vastastikmõju
- Kovalentne side
- Iooniline side

Mis on valgu denaturaliseerimine?

Valgu denaturaliseerimine on valgu struktuuri lagunemine primaarstruktuurini. Näiteks võib see toimuda mehaanilisel teel, kõrge temperatuuri mõjul, keemilisel teel või kiirguse toimel.

Mis on valgu renaturatsioon?

Valgu renaturatsioon on kõrgema järgu struktuuri taastumine.

Mis on valkude bioloogiline tähtsus?

Valgud on:

1. Kaitsevad meie keha – on antikehade koostises
2. Ensüümide koostises
3. Transpordifunktsioon
4. Signaalfunktsioon – retseptorid
5. Liikumisfunktsioon
6. Energeetiline – kuigi väga äärmisel juhul, kui muud midagi üle ei jää, kasutab organism energia saamiseks valke.
7. Organismi ehitusmaterjal
8. Hormoonide koostises

Struktuurid

Primaarstruktuur:

- Kõikidel valkudel
- Selle järgi on näidatud valkude omadused
- Siduvaks sidemeks on peptiidside, teised sidemed esinevad ebakorrapäraselt
- On aluseks kõikide kõrgemat järku struktuuride moodustamisele.

Sekundaarstruktuur:

- Jaguneb Alfa-heeliksiks ja Beeta-struktuuriks
- Stabiliseerivateks sidemeteks on molekulisisesed H-sidemed
- Esineb juustes, küüntes, sulgedes, ämblikuvõrgus, siidiniidis jne.
- Enamasti valgud ei ole 100% α või β -struktuuris, vaid üks neist vormidest esineb ülekaalukalt

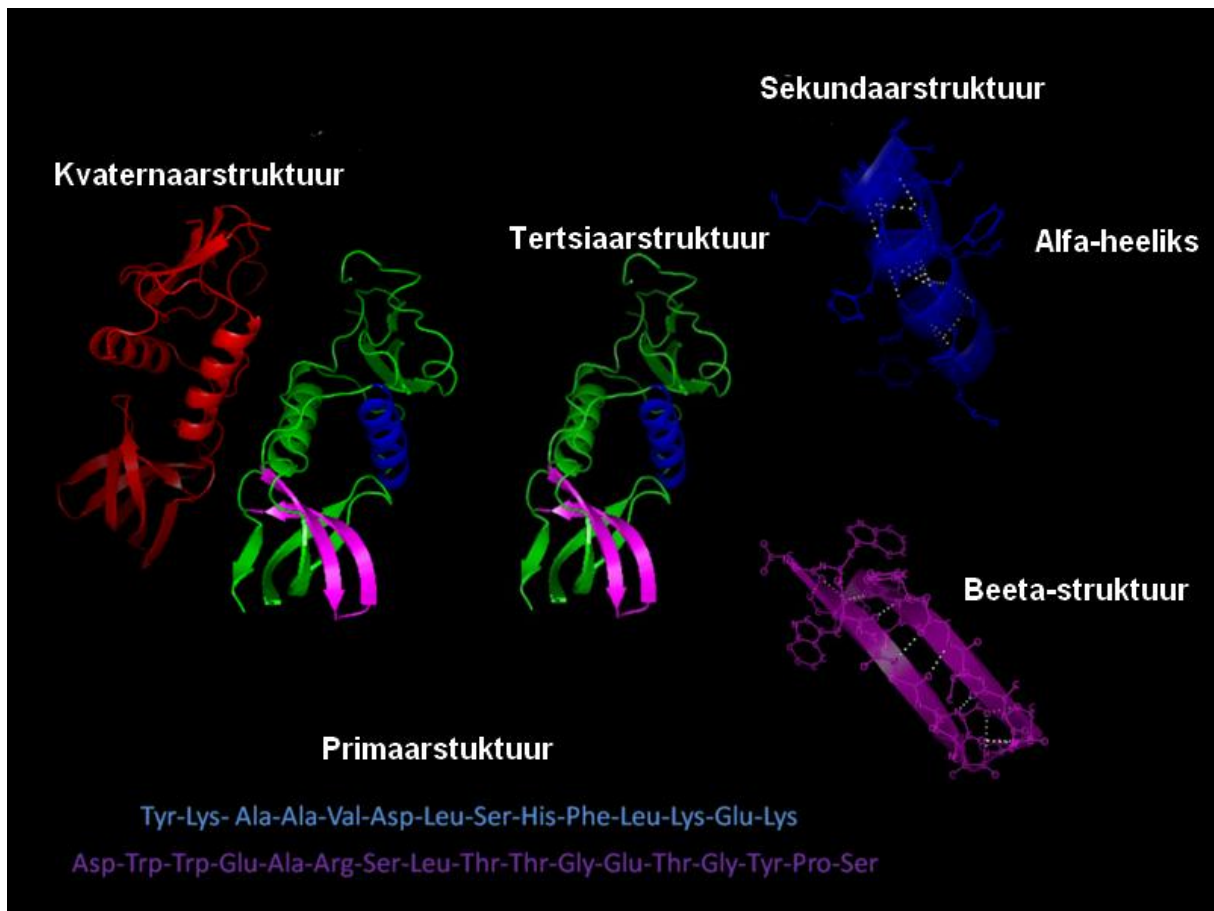
Tertsiaarstruktuur

- Polüpeptiidahel on ruumiliselt kokkupakitud, näiteks kerakujuliseks gloobuliks
- Stabiliseerivateks sidemeteks on
  - molekulisisesed H-sidemed
  - hüdrofoobsed sidemed
  - ioonilised sidemed
  - S-S tüüpi sidemed
- Esineb ensüümides

Kvaternaarstruktuur

- Mitmest polüpeptiidahelast tekkiv valgu molekul

Struktuurid:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Protein_structure.png

Kasutatud materjal:

<http://www.slideshare.net/chryssy/valgud>

L. Kippasto koostatud konspektid

A.Tuulmets "Orgaaniline keemia" 2002, Avita

N. Katti koostatud esitlused

www.gag.ee/materjalid/12klassile/BIOKEEMIA.doc